СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 304. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 31. грудня, 1926.

VOL. XXXIV. No. 304. Jersey City, N. J., Friday, December 31. 1926. THREE CENTS.

Конґрес Українців католиків — великий сукцес.

ДАЛЕКОСЯГЛІ УХВАЛИ ПЕРЕХОДИЛИ ОДНОДУШНО.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 29. грудня, — Конґрес представників українських католицьких громад, який почався нині рано в Українськім Домі при 849 Норт Френклин Ст., при співучасти 130 делеґатів, представляючих 84 парохії, покінчив нині вечером свої цілоденні наради, перевівши ряд далекосяглих ухвал про питання, які наболіли українську еміґрацію на церковному полі.

ОТВОРЕННЄ И ЗОРҐАНІЗОВАННЄ КОНҐРЕСУ.

Конґрес почався, як було заповіджено, о годині 9. мінут 30 рано, бо вже в сей час всі майже представники громад були на галі нарад.

По короткій вступній промові гр. Теодора Грицея, предсідателя тимчасового орґанізаційного комітету, вибрано президію до якої ввійшли: гр. Теодор Грицей яко предсідатель, гр. Кость Кирчів та Іван Ваверчак яко містопредсідателі, а гр. Логин і Петрикаж яко секретарі, а кромі сього комісії: верифікаційну, пресову, резолюційну й виборчу.

РЕФЕРАТ ПРО ПОЛОЖЕННЄ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ.

Ширший реферат про положенне української греко-католицької церкви в Америці виголосив гр. Семен Ядловський.

Референт представив передовсім упадок української греко-католицької церкви від приходу епископа Богачевського та подав ряд способів, як сьому упадкови зарадити.

ДИСКУСІЯ.

Реферат доповнили делеґати предложеннєм стану церкви в поодиноких громадах.

Для кращого порядку цілу справу поділено на ряд точок і дискутовано над кождою точкою з осібна. По скінченню дискусії зад кождою точкою ухвалювано про неї резолюції. Завдяки сьому конґрес за короткий час вичерпав незвичайно велике число трудних до розвязання питань та прийшов у кождій просто справі до однодушної опінії.

ПОСТАНОВИ КОНҐРЕСУ.

Постанови конґресу відносяться в першій мірі до епископа Богачевського. Осудивши його діяльність, як шкідливу для церкви й народа, конґрес зажадав від апостольської столиці негайного усунення епископа Богачевського з Америки.

Конґрес відтак придумав ряд способів, щоби на будуче запобігти тому, щоб українській католицькій церкві накидувано епископів без або й проти волі вірних. В тій ціли конґрес постановив, що епископом Рим має іменувати одного з терна, предложеного священиками й мірянами церкви.

Конґрес застеріг далі для вірних церкви подібні права й вплив при іменованню священика на парохії та передав в руки громад контролю над церковним майном.

Конґрес постановив теж, що до часу усунення епископа Богачевського громади повинні здержатися від плачення епископови катедратика тай других оплат, заряджених епископом. Катедратик мається висилати комітетови на покритте коштів переведення постанов конґресу.

Церква має називатися українською церквою. В назві церкви має лишитися слово „греко-католицька", щоби в сей спосіб зазначити, що се грецький обряд, та відріжнити її від латинського обряду католицької церкви.

Священиків, які станули по стороні народа й помогли в боротьбі проти епископа, пошановано через повстанне з місць. Порушено ще справи оборони священиків на случай переслідування зі сторони епископа за те, що вони станули по стороні народа. Так само рішили взяти в оборону дякоучителів.

Порушено теж справи: конкордату, целібату, календара, і другі.

ВИБІР КОМІТЕТУ.

Для переведення в життя постанов конґресу українських греко-католицьких громад вибрано постійний комітет, зложений з 7 членів з правом кооптації.

В склад сього комітету вибрано громадян: Теодора Грицея, Михайла Дармограя, Михайла Коцюка, Івана Ваверчака, Івана Іванишина, Григорія Пипюка й Михайла Біяна. Сей комітет уконституувався так, що вибрав гр. Грицея предсідателем, Дармограя секретарем, а Ваверчака касієром.

На покритте коштів зїзду й початкові кошти комітету зложили делеґати від імени своїх громад 284 доляри.

На конґрес наспіло множество привітів від священиків, мірян і товариств.

Конґрес закінчено о годині 7.30 вечером відспіванием молитви й національного гимну. Делеґати розїхалися одушевлені.

БОРОТЬБА З КУРЕННЄМ.

ЛОНДОН, 27. грудня. — Новозасноване товариство боротьби з нікотиною розпочало завзяту кампанію з куреннєм. Кампанія та звернена головно проти куреня з боку жіноцтва і молоді. Товариство внесло петиції, щоби у всіх театрах і бальових салях заборонити куреня.

1,000 ВЕСІЛЬ НА СВЯТИЙ ВЕЧІР.

БЕРЛІН, 27. грудня. — Святочна статистика подає, що на сам Святий Вечір відбулося більше чим 1,000 шлюбів в самім Берліні. Це рекорд, якого досі не було. З того заключають, що економічні відносини в Німеччині дуже поправилися. Досі число супружеств виносило кождого року тільки одну пяту часть того, що було в 1914 році.

ВЖЕ И ДЖОРДЖІЇ ЗАБОГАТО КУ-КЛАКС-КЛЕНА.

АТЛЕНТА, Дж., 28. грудня.— Банда закаптурених людий напала на стейтового прокуратора Бравна, вивезла його за місто й тяжко його побила. Обурений сим поступком державний ґубернатор зарядив остре слідство за виновниками та загрозив навіть військовим законом. Загальне підозрінне за сей напад паде на Ку-Клакс-Клен, хоча провідники Клена заперечують, буцімто вони мали щонебудь спільного з подією.

УБИЛИ ПАРУБКА; ДРУГИЙ ПОМЕР З ОДЕРЖАНИХ РАН.

Знов на весіллю убили чоловіка, тим разом в Винниках (коло Львова) в хаті Йосифа Буковського. Весільні гості попились і взялись до танців. І от по пяному зачали парубки сваритися за одну дівчину, а дальше й битися. Бійка скінчилася так, що Владка Дзюбінського, літ 28, убили на смерть. Тепер поліція стягає пртоколи, щоб дійти, хто убив Дзюбінського. — Крівава забава була також в Ушицях коло Перемишля. А було це так: 21-літний Йосиф Ковальчик з Перемишля пішов до Ушиць на зальоти. Але там найшов собі смерть. Бо між ним і кількома місцевими парубчаками прийшло до бійки на ножі і Ковальчика так покололи, що він на другий день Богу духа віддав.

НАСЛІДКИ ГРІШНОЇ ЛЮБОВИ.

Перед перемиським судом присяглих були між иншими такі справи: Поліцай Дубель з Ярослава дуже знущався над своєю жінкою Анною і мав коханки. Тому його жінка з розпуки впилась і постановила зґладити зі світа свого мужа. Коли він спав, взяла його револьвер і вистрілила до нього, убиваючи його на місці. Суд присяглих увільнив її від вини і кари. — Анна Вень з Судової Вишні мала коханка. Але коханок звів її і покинув. Вона зі стиду і розпуки убила дитину, яку мала від него, а відтак віддалася в руки поліції. Дістала 4 місяці тяжкої вязниці.

КОЛИ ПОДРУЖЖА ВАЖНЕ?

Духовні суди в Польщі часто рішають справи по свому, не рахуючись з істнуючим цивільним правом. Євангелик Іван Бремер оженився у Варшаві з католичкою, в євангелицькім костелі. Бремер хотів по році розветись. Згідно із 196 ст. закону про подружжа з 1836 р. компетентним для рішання справи був євангелицький конcистор, а Бремер звернувся до католицького. Архиепископський суд на основі буллі „Ne temere", нехтуючи нинішні закони, признав подружжа Бремерів як неістнуюче, тому, що вони брали шлюб в евангелицькім костелі. Бремер помер. Після його смерти вдова звернулась до окр. суду з проханням видати їй четвертину спадщини мужа. Кревняки Бремера запротестували, покликуючись на осуд архиепископського суду. Окружний суд признав їм рацію, а апеляційний признав правду за вдовицею. Позавчора на касаційну скаргу кревняків Бримера цією справою займався ще раз Найвисший Суд І-ої Цивільної Палати у Варшаві і признав осуд апеляційного суду; подружжа в евангелицькім костелі важне, вдові належиться четвертина майна мужа. Цей присуд має величезне суспільне значіння, тому, що признає першенство цивільному законодавству, а не канонічному.

НА ЩО ИДУТЬ ГРОШІ В ПОЛЬЩІ.

Польська рада міністрів ухвалила проєкт буджету на 1927 рік. Загальну суму видатків ухвалено на міліярд 899 міліонів зол. З того на військо 622 міл., на адміністрацію 179 міл., а на шкільництво 292 міл. Як бачимо, то військо коштує майже тричі стільки, що освіта.

Ці видатки думає уряд покрити з податків і доходів з горівки і тютюну. З горівчаного монополю сподіваються в слідуючому році мати 275 міліонів, а з тютюнового — 250 міліонів зол. Скільки і нашого гроша даємо ми добровільно польським касам?

РАБІНИ МАЮТЬ ПРАЦЮ.

Одночасно трапились дві жидівські подружі пригоди. — Перша, звичайна, у Львові. Якийсь добродій Бензіон В., що вернувся три роки тому з російського полону, привіз собі звідти жінку та дитину і продовжував свою кравецьку професію. Але хоч як умів латати, не в силі був залатати одної діри у своїй минувшині, того, що був уже жонатий перед війною тут, у Струсові. Перша його жінка, яка вважала його давно помершим, приїхала подивитись на воскресшого чоловіка і дала знати про його друге подружжа рабінови. Кравець покищо десь заховався. — Варшавський рабін має ще важшу працю: якийсь Копель Бальбіндер оженився з... власною дочкою. Без найменшої свідомости, хто вона така. Ця дочка вродилась його жінці кільканацять літ тому, безпосередно після його виїзду на чужину, коли він мав 19 літ. Дочку записали на імя жінки; згодом стала вона служанкою. Бальбіндер вернув у Варшаву і випадково пізнав молоду дівчину, яка йому подобалась і з якою оженився. Згодом приїхала її мама поглянути на свого зятя. І тут—о, траґедіє! пізнала свого бувшого мужа. Рабінацький суд має розплутати цю страшну історію.

БОРОТЬБА ЗА ТРУПИ.

У виленськім університеті вибухли непорозуміння між християнськими і жидівськими студентами медицини в справі, яка сильно нагадує клопоти лікарів, описаних у повісти п. з.: „Боротьба з трупом". А саме: християнські студенти заявили, що не впустять жидівських медиків на виклади, коли вони не будуть постачати що місяця 8 трупів, потрібних до науки. Як відомо, Жиди стараються завсіди ховати своїх померших, а не давати їх тіла до наукових дослідів . Студентів-християн це обурило: „Чому" — сказали вони собі— „ми мусимо різати тільки своїх"!

ДВА РОКИ ТЮРМИ ЗА НІС.

Окружний суд в Лодзі засудив Александра Стемпора на два роки тюрми за те, що відкусив ніс дівчині Ледвосінській. Стемпор залицявся до Ледвосінської, але якось не мав щастя.

ПОЛЬСЬКИЙ СТУДЕНТ БАНДИТОМ.

Наглий суд в Варшаві судив недавно польського студента прав бандита, на прізвище Жабокліцкого. Він разом з двома иншими бандитами напав на банкову контору в Варшаві. Суд засудив його на досмертну вязницю.

ОСИРОТИЛА 152 ОСОБИ.

В анґлійськім ґрафстві Сусекс вмерла в віці 95 років Єлисавета Лянґлейт, що осиротила загалом 152 особи. А саме: лишила вона на світі 14 синів і дочок, 65 внуків, 71 правнуків і 2 праправнуки.

Боротьба проти пресової цензури в Польщі.

ВАРШАВА 29. грудня. — Вся польська преса злучилася разом до спільної боротьби проти введення в життя нового пресового закона, який далеко острійший від того, який недавно тому провалився в сенаті. Новий закон не дозволяє ніякому видавництву чи ґазеті, якої видавництво припинено, появлятися наново під зміненою назвою, ані не дозволяє покараному редакторови наново видавати часопис чи для часопису працювати. Цей драконський закон злучив отже всі поборюючі себе ґазети, партії до боротьби проти него. Автором чи там ініціятором цего предложення має бути Пілсудскі, хоч він цего випирається і заявляє, що це предложенне походить з боку міністерств.

Негодоване проти Пілсудского через те зросло і захоплює вже армію, яка йому весь час була найвірнішою.

Кажуть, що з того замішання, яке тепер очевидне в Польщі, хочуть скористати совіти. Вони то обвинувачують Польщу за те, що в Ковні на Литві розстріляно перед кількома днями 4 комуністів. Це має бути вислід того білого терору, який пропаґує теперішний уряд Польщі.

ТЕЛЄФОНІЧНЕ ПОЛУЧЕННЄ ЛОНДОНУ З НЮ ИОРКОМ НА УКІНЧЕНОЮ.

ЛОНДОН, 25. грудня. — Лондонські телєфоністки вже обзнайомилися на добре з нюйорською телефонічною сітею. З того вносять, що вже в найблизших тижнях буде можна получитися телефоном з Лондоном з офісу чи хати в Ню Йорку. Буде міг собі на це позволити кождий, хто тільки заплатить належитість, яка буде виносити $75 за тримінутову розмову. Розмова буде вестися тільки на одній лінії. Буде могла говорити в тім самім часі тільки одна особа, яка буде уживати апарату, який коштує $5,000.000. Другу лінію побудують тоді, коли бизнес буде рентовний. На разі будуть уживати лінії самі банкирі, бо тільки їм виплатиться платити таку належитість. Говорити буде можна тільки між Лондоном і Ню Йорком, але незабаром побудують получення з другими більшими анґлійськими і американськими містами.

ВЕЛИКА ЗОЛОТА РЕЗЕРВА ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 29. грудня. — Французький міністер Поанкаре нагромадив велику резерву золота, бо більше як 1,000,000.000 франків. Про це пише французька преса тому, що рознеслися поголоски, що уряд шукає нової позички за границею. А Поанкаре мав заявити, що не треба позички заграничної, бо франк можна уздоровити і поставити на здорову і сильну стопу власними силами.

КУК ВІДІЗДЖАЄ З РОСІЇ.

МОСКВА, 29. грудня. — „Імператор Кук" повертає назад до Анґлії з цілою купою презентів, якими обдарили його московські комуністи. Везе з собою рівнож і заяву, що 9,000.000 юнійних робітників зобовязалося призбирати фонд на допомогу тим страйкарам, яких викинули з роботи.

НІМЕЧЧИНА ЗАКЛЮЧАЄ РОЗЕМНУ УГОДУ З ІТАЛІЄЮ.

БЕРЛІН, 29. грудня. — В Римі підписав Муссоліні роземний договір між Італією а Німеччиною. Цей договір не має бути ознакою якоїсь особливщої приязни, а має тільки на ціли відвернути евентуальний оружний конфлікт між обома державами, які тим договором зобовязуються віддати всі спірні справи під рішення роземного суду, який вони самі згідно установляють і який буде рішати більшостю голосів.

ПОХОРОННИЙ ВІЗ МІКАДА.

ТОКІО, 29. грудня. — На похорони мікада призначено $1,500.000. Будовою спеціяльного похоронного каравану займається Ронтаро Нішімура, якого родина через довгі ґенерації займається виготовленнем домовин і караванів. Будова такого каравану буде тревати цілий місяць і буде коштувати $50.000.

ИДУТЬ ЗНОВА ЗА ҐАНДІЄМ.

ҐАВҐАТІ, Індія, 29. грудня. — Індійський Національний Конґрес закінчив свої наради під кличем: Назад до Ґандизму. В резолюції ухвалено, що всі члени мають носити тільки національний костюм, що являється виразом бойкоту чужинецьких товарів.

В той спосіб завертають націоналісти на ту дорогу, яку проповідував їх ліде Магатма Ґанді, а з якої вони зійшли. Націоналісти зачинають наново аґітацію за зірваннем всяких зносини з анґлійським урядом та з бойкотом чужинецького одягу.

ТУРЕЧЧИНА ВЕДЕ ПРОПАҐАНДУ ЗА ЕВРОПЕЙСЬКОЮ МУЗИКОЮ.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 29. грудня. — В турецькій національній консерваторії не будуть вже вчити орентальної музики, а тільки европейську. Це є новим ударом проти староапконних Турків, які любуються в монотонній орентальній музиці і не мають зрозуміння для скомплікованої музики Заходу.

При всякій нагоді складаймо жертви на Сиротинець-Захист Українського Народного Союза.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ЖІНОЦТВО ЧЕРГА

Організація „Ліґ фор Америкен Ситизеншип" оголосила недавно цікаву статистику про набуванне американського горожаньства іміґрантами. Показується, що за рік 1926. зголосилося по горожанські папери понад 277 і пів тисячі іміґрантів. Є се коло пів тисячки більше, як було кандидатів до горожаньства в році 1925. Та не се цікаве, на погляд згаданої орґанізації, а те, що зі загального числа аплікантів в 1925. році жінки становили всего коло 10 процентів, а в 1926. році вони вже становили 20 процентів, себто в два рази тільки.

Як слушно підносить „Ліґа", явище се є незвичайно замітне. Наперед, воно показує на певний суспільний рух серед американських іміґрантів. Серед них видно зростає зрозумінне американського горожаньства. Се є активна відповідь тим, які представляють іміґранта за тупу людину, яка не цікавиться життєм краю, серед котрого вона живе й працює.

Неменче замітним є й той факт, що число відкинень аплікацій о горожаньство послідними часами зменчаєтся. Се свідчить, що закиди проти складу іміґрантів не є слушні. Коли судді приходять до переконання, що що раз більше аплікантів о горожанські папері заслугує на горожаньство, то де тут можна говорити, що іміґрант не приноровлюється до американського життя?

Рух жінок-іміґранток за американськими горожанськими паперами без сумніву має богато причин, а не одну. Наперед після послідних горожанських законів, жінки уже не стають горожанами краю, коли їх мужі стають горожанами. Жінки мусять набувати се горожаньство самі. Далі, закони послідних літ надали жінкам широкі політичні права, право голосовання при свяких виборах, а тим самим і право бути вибраними на ріжні уряди, і се знова послужило товчком для жіноцтва добиватися за горожаньством, яке для них уже не є менче-більше пустим звуком, а приносить широкі права участи в активнім політичнім життю краю.

Все те разом зложилося на те явище, що жінки нині становлять уже одну пяту частину іміґрантів, добиваючихся американського горожаньства. Сей процес піде певно далі вперед. Число жінок, добиваючихся горожаньства, буде певно рости, поки воно не осягне тої пропорції, яку жінки становлять у загальнім числі іміґрації.

Є в тому числі жінок-іміґранток, добиваючихся американського горожаньства, і українські жінки, і добре булоби, якби їх було ще більше.

ПОЛЬСЬКИЙ ПАДОЛИСТ 1830 Р. ТА УКРАЇНСЬКИЙ 1918 Р.

(Оригінальна надіслана стаття).

III.

Дня 1. грудня 1825 р. помер Александер, цар російський і король польський, а його наслідником став Никола, хотя властиво перше право до престола мав його старший брат Константин. Але цей зрікся і волів лишитися лише намістником „Конґресового польського царства". — Однакож його та його посіпаків самовладне поступовання викликувало між Поляками чимраз більше обурення і було причиною чимраз нових заговорів.

Коли Росія розпочала в р. 1828 війну з Турцією — то повстала між Поляками думка використати ту нагоду, повстати та скинути зненавиджене польське ярмо. — Четар ґренадирів **Петро Висоцкі,** що був рівночасно учителем в школі підхорунжих (кадетів) зорґанізував отже між ними заговір, до котрого пристали цотім також і деякі цивільні патріоти. Вони з початку хотіли забити царя Миколу і його родину підчас коронації на польського короля в Варшаві в маю 1829 р. Підхорунжі мали вже навіть набиті кріси, але в останній хвилі — провідникам заговору не стало відваги і вони не дали знаку до бунту.

Цілий заговір отже значно охляв — аж тут нараз в літі 1830 р. прийшли вісти про липневу революцію в Парижи. Заговір отже сильно поширився і вибух бунту призначено на 10. грудня 1830 р. Тимчасом заарештовано одного з головних провідників Урбанського і тому кождий день проволоки грозив великою небезпекою.

Визначено отже яко остаточний день вибуху 29. падолиста, що було тим вигіднійше, що тоді польське військо — а не російське (що також в Варшаві стояло) мало ґарнізонову службу.

Школа підхорунжих, кілька куренів стрільців та саперів, академічна молодь та молоді письменники розпочали повстання. Плян був добре обдуманий, але його виконання лише частинно удалося. Знаком до вибуху мали бути пожари броварів на передмістях Новоліпю та на Сольци. Але пожар на першім з них не вибух взагалі, а пожар бровару на Сольци був такий незначний, що в північній частині Варшави його взагалі не зауважано.

Та всеж таки вісімнайцять кадетів під проводом Тржасковского і Кобиляньского напали о г. 6. вечер на палату Бельведер, де тоді мешкав вел. князь Константин (тепер там мешкає Пілсудскі). Заговірники викололи варти, розіґнали службу, вбігли на сходи і спрямувалися до кабінету Константина. Спас його тоді його посіпака Поляк Любовідзкі замикаючи двері від кабінету і в той спосіб даючи йому змогу спастися бігством. Заговірники вбили Любовідзкого і ще одного ґенерала, але Константина в палаті уже не найшли.

Тимчасом Висоцкі впав до школи підхорунжих, з котрих **160** люда вхопили за зброю і під його проводом кинулись на касарню уланів, однакож мало самі не попали у полон.

В північній частині міста ворохобники були дуже збентежені, бо і о г. 7. ще не було видно луни зі Сольца. Та завзятущий **Йосиф Залівскі** зібрав заговірників-офіцирів з їх відділами коло арсеналу — підпалив недалеко там стоячий деревляний дім та тим дав знак до боротьби. І справді повстанці арсенал здобули та **40,000** крісів викинули на вулицю для узброєння простого народа. Та поміч простого народа під проводом Броніковского — відограла тоді переважну ролю, бо у самім польськім війську повстала велика суматоха і коли одні полки ішли проти Константина, то другі станули по його стороні. Помогло також богато заарештованнє великого числа російських ґенералів і полковників — а хотя о г. 6. рано російські полки ще раз ударили на повстанців — то той атак не повівся і Константин дав приказ уступити з міста. — І значна частина польського війська пішла із ним, але уже в найблизших днях провідники того війська надумалася, повернули з ним до Варшави і в той спосіб скріпили революцію.

Не є моїм завданнем представити тут цілий дальший перебіг того польського повстання, що розпочалося бунтом в ночи з 29. на 30. падолиста 1830 року. Варта однак знати загальну характеристику тої революції і науки, які з неї випливають для всіх, хто також радби визволити свій народ зпід чужого панування.

Ті, що розпочали повстання в падолисті 1830 р., зробили ту велику похибку, що позіставили владу в руках тих Поляків, що доси — хотя під верховним начальством Константина — стояли на чолі польського королівства. — А ті люди не вірили в революцію та відчували до неї прямо нехіть. Зі звіту Йосифа Залівського бачимо, що партія революційна не мала властиво ніякої означеної програми, крім одної, засадничої: **вигнати Москалів!**

Полишеннє старого уряду на своїх становищах здержало цілий розгін революції. Коли би той уряд використав первіснє перепудженнє ворога і революційний запал людности та вдарив на Константина, стоячого під Варшавою — був би безумовно знищив його армію, поширив повстаннє та забезпечив собі остаточну побіду.

Але тимчасом ті старші панове призвичаєні шурати ногами по підлозі сальонів Константина, розпочали були **„пе-ре-го-во-ри",** ті „переговори", що позбавили і нас в роках 1918—1919 і Львова і Східної Галичини.

А тимчасом ті „пе-ре-го-вори" дали Константинови змогу своє військо вивести в цілости з границь „польського царства" — щоби Росія з тим більшою силою могла потім заатакувати Поляків.

Константин виходячи з військом — забрав з собою і великого польського революціонера **Лукасінського, прикувавши його до гармати!**

Бунтівники — ще перед вибухом бунту — призначили були своїм головним начальником підчас повстання — ґенерала Хлопіцкого. Він знав про це, але підчас уличних боїв сховався був десь, так, що доперва під сильним натиском уряду прийняв нарешті 1. грудня начальну команду. 5. грудня оголосив себе диктатором а **20.** тогож місяця і сойм його ним установив.

Хлопіцкі був ґенералом старої доброї школи наполеонської, але замісць користати з військового знання і досвіду — він підшив себе дипльоматом і під впливом ріжних старих грішників післав до Петербурга князя Любецкого і ґрафа Єзерского на „пе-ре-го-во-ри". Манію великости тодішних Поляків найліпше означає це, що вони мали по можности старатись і о це, щоби і Литву (то є головно Білорусь) і „Русь" (!) — цебто українські провінції прилучити також до польського конґресового царства!

І сам Хлопіцкі написав до царя оправдуючий лист, що мовляв — він приймив лише тому диктатуру, щоби власть не дісталась до рук аґітаторів і „бурителів".

Никола відкинув „переговори", а вислав проти Польщі військо. Під впливом тих вістий — зложив його варш. сойм 25. січня 1831 р. з польського престола.

Уже з початком лютого увійшла російська армія під Дибічом в ґраниці Польщі. Числила вона **114,000** війська та 336 гармат.

Проти неї мали Поляки **63,000 війська та 142 гармат.**

В першій битві під Сточком (14. лютого) побідили Поляки — в дальших по найбільшій части програвали, головно з вини ґенерала **Скржинецького,** котрий став начальним вождом. Вічне кунктаторство шкодило всім плянам — між иншим і повстанням на Волині та на Білій Руси. Очивидна річ, що повставали головно дідичі ставляючи у свої повстанські ряди переважно свою власну фільварочну служоу.

Військо польське збільшилося було в марті 1831 р. до ста тисячів не вчислюючи повстанчих відділів. Гарну побіду віднесли Поляки під Вавром 31. марта і зараз потім під Великим Дубом. — На протязі двох днів взяли вони тоді **11,600** люда до неволі, з чого 6,000 увійшло в склад польського війська. Польські жерела кажуть, що „Літвіні" дуже часто самі переходили до Поляків. Очивидна річ, що тут не говориться о справдішних Литовцях, але о Білорусинах. Много Поляків з Білої Руси було офіцирами в російськім війську — походячим з Білої Руси та справжньої Литви — вони то очивидно спричинювали, що їх відділи добровільно піддавалися Полякам.

Для нас має більше інтересу виправа на Волинь ґенерала Дверніцкого, котрий мав там викликати повстаннє. Але він мав замало війська з собою і тому напертий Москалями, перейшов 27. цвітня австрійську границю разом з **3,400** війська і зложив перед Австріяками зброю*). Був се поганий примір, що найшов потім між Поляками багато наслідовників.

Сподіване повстаннє „на Русі" — не вибухло, хотя в Красносілці зорґанізувався відділ зложений з **1,230** людий під проводом Колиска, котрий однак в маю рівнож піддався Австріякам. Ліпше повелося Ружицькому, котрий з невеликим відділом, зібраним під Житоміром, добився аж до головної польської армії.

З ріжних споминів видно цілком ясно, що польські повстанці і не думали визволяти селян від панщини, але лиш що найбільше давали ріжні полекші декому з фільваркової служби.

Не могло бути отже і мови, щоби пірвати за собою українських селян до повстання проти Росії. Вчера биті ще буками на польських конюшнях — мали би вони сегодня підіймати бунт на річ своїх катів?!

Більше виглядів мало вже повстаннє „на Літве", де католицьке селянство було бунтоване своїми польськими ксьондзами. Але Скржинецкі а потім і другі польські вожди не уміли сего використати, за що їм і доси роблять тяжкі докори польські історики цего повстання.

Великі втрати понесли Поляки в битві під Остроленкою 25. мая, (200 старшин та 8,000 мужви). Битва та дуже їх знеохотила. — Ситуація стала ще прикрійшою, коли з кінцем червня надійшов ґенерал Пашкевич**) (родом з Полтавщини) зі свіжими російськими силами.

Дня 14. серпня 1831 р. наказав ґенерал Дембіньскі стягати польські війська на оборону Варшави. Це так обурило варшавську людність, що збунтувалася і помордувала цілий ряд осіб, котрих уважала за зрадників і шпіґунів.

Та провідники польського повстання замісць використати революційний настрій людности, старалися придушити його.

Пашкевич, щоби забаюкати чуйність Поляків — розпочав з ними „пе-ре-го-во-ри" і то йому вповні удалося, так, що 7-го вересня міг уже розпочати приступ на Варшаву, валячи в неї з **380** гармат.

Військо польське отже добровільно — разом з соймом — забралося з того міста, що було вже видимим знаком програння цілої баталії.

Поляки **мали тоді** ще **шістьдесять** тисяч доброго війська і достаточно много **всяких** припасів, наколи Росіяни мали **сто тисяч** війська, з котрого значну частину мусіли би лишити у Варшаві. Можна отже було далі вести ще війну з Росіянами, а тимчасом шукати помочи у дипльоматії. — Але у начальників війська не було революційного

---

*) Її зложено на склад в Золочеві, в давнім будинку по оо. Піярах коло костела.

**) Пашкевич висланий з російським військом в р. 1849 на поміч Австріякам — зліквідував мадярське повстаннє.

Із споминів парижського префекта поліції.

Приняття в масонську льожу.

Появилися в липни ц. р. і зараз-же викликали велике зацікавлення видані поважною фірмою Пайота „Спомини" колишнього префекта парижської поліції, потім посла й сенатора — Люї Андріє, під заголовком „Поперек Республики". Дикректор поліції такого прим. Станиславова або Львова, з природи свого уряду, мусить знати про людей і їх діла, про те, що скривається перед очима загалу, — безмірно більше не тільки звичайного смертного, а більше й якогонебудь иншого урядовця. А що вже сказати про префекта поліції такого Парижа! Едґар По ставив собі те питання, коли думав про підземелля душ людських. Просто не можна собі уявити людини, яка знала би стільки про своїх сучасних — будь вони Французи чи чужинці-гості, будь вони міністри чи кандидати в міністри, будь вони посли чи сенатори, артисти чи артистки, явні чи таємні злочинці, одним словом, якінебудь зразки менажерії людської — скільки знає про все те поліційний префект столиці Франції, столиці світа, новітнього Вавилона і Атен новітніх.

Спомини Андріє знайшли багато-багато читачів. Хотячи дати нашим читачам зразок їх, вибираємо оповідання про церемонію приняття молодого Андріє в масонську льожу. Та передтим — кілька слів про масонство.

Є в світі два головні типи масонської ідеольоґії й орґанізації — тип анґльо-саксонський і тип французький. Треба знати, що нема згоди між американським (і анґлійським) масонством з одної сторони і французьким з другої. Коли перше є до певної міри орґанізацією консервативною, нереволюційною і не протирелігійною, то друге, французьке, є від півтораста літ орґанізацією революційною, а принаймні радикальною тай ярко протицерковною, особливож протикатолицькою.

Ось що оповідає про свої звязки з французьким масонством Андріє:

„...Знаю тайни масонства. Бо я сам масон. Ось як я ним стався:

„Я мав товариша, замітного своїми спосібностями і твердостю своїх републиканських поглядів. То був Ле Роає, котрий згодом був прокуратором ґенеральним, членом Національного Збору, сенатором, міністром справедливости, президентом сенату. Він був „венераблем", себто головою правильної льожі, званої „Досконалою Мовчанкою" — ймовірно тому, що більша частина її членів були адвокати.

„Ле Роає предложив мені завести мене до своєї льожі. Щоб догодити свому старому товаришеви тай з цікавости на тайни, я послухав. То було 1863 року...

„Приняття моє доконалося по звичайному ритуалови. Заки мої очі розкрилися на світло Сходу, мусів я перейти страшні спроби.

„Невідомі брати наложили мені мені перевязку на очі, потім, через темряву хідників і сходів, нагнали потрясеннями, уговкуючи й підганяючи мій хід, завели мене в підземне місце. Можливо в забутий льох.

„Там вони зняли мою перевязку. В непевному світлі смолоскипу побачив я мури, прибрані трупячими головами і костомахами, розложеними навхрест. Над моєю головою вапном побілене склепіння, не було вікон, тільки одні дрібні двері, якими я ввійшов, похиляючи голову.

„Лавка і стіл з білого дерева. На столі кусень чорного хліба і збанок води; каламар, перо, папір, потрібні для списання мойого завіщання.

„Незнайомі „брати" відобрали мені годинник, мошонку з грішми, все, що було на мені, золоте або срібне. Потім вони приказали мені списати мою останню волю-завіщання.

„Я позволив собі замітити їм, що — коли вони мені забрали все, то не осталось мені нічого завіщати.

„Найменша усмішка не нарушувала суворости їх облич; вони вийшли, полишаючи мене жертвою роздумувань.

„На папери, який був передімною, знайшов я фільософічний квестіонар, на який я відповів, як умів... В низу при рубриці „Завіщання", я написав: „Записую свою довги сімї, а решту убогим".

„Мені було тоді 23 роки: це на моє оправдання.

„Важко скриплячи, відчинилися низькі двері; незнайомі брати знов наложили перевязку на мої очі тай тими самими сходами і хідниками і тою самою спотикуючою ходою вони повели мене до великої салі храму.

„Поперериваючи релігійну мовчанку трома ударами молота, „венерабль" проголосив торжественні слова і, ведений своїми безмовними сопутниками, я доконав „символічні мандрівки". Переходячи поміж двома рядами озброєних людей, чув я скреґіт ударюваних об себе мечів і я склоняв голову під „крицевою стелею". Під ногами моїми займалися дивні вогні, червоні, зелені, жовті...

„Після кождої мандрівки „венерабль" іспитував мене про враження, які я відчув. Він сказав мені, що спроби, яким мене піддавали, не мали за мету перестрашити мене, тільки звернути мою увагу на те символічне значіння.

„Подано мені чашу, наповнену „напитком горечі"; я напився без страху перед отруєю і довіря моє не було заведене. „Напиток горечі" був тільки гірким вином, знаним під назвою „вермут".

„Разом зі мною преходив ті самі спроби мій товариш Мійо. „Венерабль" відчитував наші відповіди на квестіонар. Коли прийшла черга на моє „завіщання", мій друг Роає, котрий боронив мій молодий вік в душі сміявся з моїх жартів, не прочитав дослівно мого поважного завіщання, яке я підписав.

— Оглашений, сказав він, твоє завіщання містить спомин для своєї рідні і запис для убогих. Акт сей відповідає почуванням родинної любови і шляхотної філянтропії, якими надихані масони.

„Після того нас допущено до торжественної присяги.

„Державши в руці циркель, отворений в острий кут, одним кінцем звернений проти серця, ми відповіли притакуючо на питання „венерабля".

„Прирікаєте нічого не розкривати з тайн масонства, під карою, що голова вам буде зрізана, язик вирваний, тіло кинене в океан, аби кидав ним на віки вічні приплив і відплив моря?"

„Якби „венерабль" був сказав просто: „Прирікаєте не розкрити нічого з того, що тут побачите і почуєте?", то я радше дав би собі відрубати обі руки, ніж писав би цю сторінку „Споминів". Одначе коли він додав „під карою, що голова вам буде зрізана, язик вирваний, тіло кинене в океан, аби кидав ним на віки вічні приплив і відплив моря", — то я нагадав собі, що я в „ателіє", та що масони, як малярі, залюбки сміються.

„З винятком кількох змін, це оповідання вже було раніще друковане під заголовком „Аби побачити, чи голова мені буде зрізана". Тоді воно викликало неґодування „Синів Удови", себто масонів; мене обвинили в зраді присяги, а льожа кинула на мене „велику клятву"...

* * *

Ось так кінчиться оповідання бувшого шефа париської поліції. Не треба й додавати, що мова в ньому тільки про перший степень втаємничування. А степенів є більше... І помилкою було би думати, що такими — хоч безперечно правдивими історіями, як вище наведене оповідання — вичерпується зміст, програма і тайна найсильніщої протикатолицької орґанізації у Франції.

В. Л.

дійного завзяття, не було віри в свою справу. І так: Раморіно на власну руку перейшов зі своїм корпусом 16. вересня до Галичини, а генерал Рибінськ з головною армією перейшов 27. жовтня прусську границю те зложив зброю. — Раморіно — це був Італієць, котрий і в пізніших італійських боротьбах за свободу і злуку грав усе дуже двозначну ролю, аж нарешті Італійці його розстріляли.

В звичайній польській патріотичній літературі, зосібна для молодежи — визискується геройські діла поодиноких борців з того повстання і описується їх в бомбастичних словах „гволі покрішеня духа народу".

Але в суті річи — ціле те повстанє було великим скандалом. Мати таку гарну армію, такі засоби і всьо то стратити через туманьство своїх „досвідчених" старих провідників, котрі не мали в собі ані дрібки революційного духа а спустилися майже виключно на „пе-ре-го-во-ри" це й справді нечуваний випадок у всесвітній історії.

І ніхто так не підносить цего з таким патосом як польський письменник Веслав Склявус (Гонсьоровскі) в своїй в р. 1908 виданій книжці „Finis Poloniae". (Кінець Польщі).

Я тут наведу бодай деякі цитати з того інтересного твору, що відносяться до польського повстання 1830—1831 року.

„Молодь викликала ту революцію, а викликала з такою бравурою, що в перших днях видавалося немов і справді народ розбудиться зі свого просоння.

„Але молодь — замісць по падолистовій ночи (з 29. на 30-го) іти дальше, та дальше вести розпочате діло— звернулася до тих, котрі — хотя і заслужені для вітчини — були вже лиш перемученими, тяжкими духами. — Революцію почали далі вести „статисти" (державні мужі), котрі замісць ще розбудити огонь — загасили його та загребали в колотнечах та дивоглядних політичних плянах.

„Раз ще і то кріпко треба собі запамятати, що за границі російської займанщини вийшло кількадесять тисячів здорового, збройного, ані не голодного, ані не перемученого війська і почало по світі обносити свій еміграційний біль.— А коли комусь, хто собі це представить перед очи, вирветься оклик: „Чомуж не лягли головами, чому не дали себе вирізати в пень?" — то най він возьме на увагу, що той революційний жовнір вийшов з народу, котрий спав, котрий про повстання щиро не думав, котрого серце не горіло повною жадобою визволення!

„Народ польський в р. 1830 спав. І тому жовнір кинув кріс та став жебраком-волокитою!"

Веслав Склявус, що так характеризує те нещасне польське повстанне, забув ще додати, що не всім тим 60 тисячам удалося перейти через всю Европу до Франції, де найшли дружну поміч і матеріяльне попертє, але що мужву, яка перейшла на прусску територію, інтерновано і видано російським властям, котрі її убрали в російську шинелю і казали сповняти тяжку салдатську довголітну службу.

Еміґранти офіцири і другі інтеліґенти відограли — (поминувши безупинні сварки межи ними) дуже важну ролю у дальшому розвою польської визвольної думки. Вони організували нові повстанчі виправи, вони і письменство польське видвигнули на дуже високу уровень, а і польській науці, зосібна історії принесла польська еміграція дуже великі користи. Не мало польських еміґрантів брало участь і у визвольних боротьбах других народів — а іменно Італійців і Мадярів та у німецькій і австрійській революції 1848 року. З тих то часів походить та слава Поляків яко „борців за волю", котра так не годиться з тим, що Поляки виробляли з українським народом під Австрією, та що виробляють з ним і тепер.

Впрочім переважна часть еміґрантів подружилася з Француженками а діти їх з часом забули навіть своє польське походження!

Сумний конець того польського повстання з 1830—1831 років мав впрочім також дуже деморалізуючий вплив на цілу польську суспільність в слідуючих десятиліттях: — мовляв: „коли нам, маючим таку гарну, готову армію, не удалося вибороти свободи — то що ж допера тепер, коли ми цілком поневолені, а наша молодь мусить служити у рядах чужих армій, та класти голови за чужі державні інтереси!"

Лише великі польські поети, як Міцкевич, Словацкі та Красінські з цілим почотом менших письменників змогли протиділати своїми палкими творами проти такої деморалізуючої арґументації і піддержати у гарнійшій частині польської інтеліґенції віру в будучність свого народа та все на ново роздмухувати у ній огонь визвольних змагань!

Тут наведу ще дві дрібниці, що характеризують відповідно ті часи, про котрі була бесіда в отцій статті:

Великого князя Константина не допустив цар Никола уже до ніякої визначнійшої ролі і він кілька років пізнійше помер. Але інтересним є це, що він дуже тішився, коли „його військо", котре він так добре вишколив, удалося колинебудь побити Росіян.

Обставиною, чому польські офіцири, навіть ті, що не належали до заговору, так охочо дались пірвати до бунту проти Константина, була між іншим та обставина, що Константин недовго перед тим скасував лямпаси на офіцирських штанах!

Так нераз з малих причин — повстають великі і важні наслідки!

Юрій Горовенко.

(Дальше буде).

ОТВЕРТЕ ПИСЬМО ДО ПАНІВ ВІД ЦЕНТРАЛІ СІЧОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В ШИКАГО.

Панове:—

Що то за порядки там в канцелярії Вашої адміністрації, що Ви знаєте дуже добре, що я з Вашим анархізмом, чи пак... монархізмом давно вже попрощався, що я до Вашої централі не належу, що про се Ви мали урядове повідомлення, а мимо сього Ви на силу пхаєте мені свою брукiвку, яка на глум та посміховище людське носить назву „Січ"?

Колись, як ще істнувала Січова Організація, читав я її орган залюбки, але не тепер. Нині замісць науки, просвіти, січових звичаїв і т. и., Ви, на жаль, годуєте читачів нещасної „Січи" духовою отруєю.

Нині Ваш орган нічим не ріжниться від органів Яцкових та Ількових. Тому й держіть його собі, а мені його не посилайте.

Ви, Панове Надаруки і Гриневецькі, зруйнували Січову Організацію. Се нині й сліпий бачить. Запізно тепер звалювати вину на „попиків-рядняків" на Мишугу з „темняками".

Славний січовий орган Ви перекабатили на єзуїтську кадильницю і курите з неї, аж в очи їсть. Отже куріть ще нею до якогось часу, але хиба тим, що нюху не мають.

Петро Задорецький,

(перший член-основатель Січової Організації, бувший Гол. Отаман, гол. осаул, гол. секретар, гол. кошовий, окр. отаман і т. д., а в кінци і бувший гетьманець — а тепер, от собі Українець, Січовик без ранги, на „ленеї" чорнороб, а по Вашому, — ну, а хтож інший, як це „хлопи"?).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КУДИ ВЕДЕ ГЕТЬМАНСЬКЕ ЄДИНОВЛАСТЄ?

В дітройтській газеті Рекорд Цодзенни з дня 22. грудня сього року є новинка про те, якто Гвяздков Комітет Українців вспулпрацує з Поляками. Подаю дословний перевід сеї новинки:

„До нашої редакції зголосився „гвяздкови комітет" української колонії в Гемтрамку, предкладаючи нам докази, що він працює щиро в справі збирання „гвяздкового фундушу", який тепер збирається в Гемтрамку. Горожани українського походження зібрали межи своїми поважну суму гроша, з котрих буде визначена запомога для бідних дітий, але й вони мають свої українські сироти, котрих „гвяздка" припадає за два тижні ві тепер. Комітет складається з пань: Ольги Гацак, Катерини Лацик, П. Ничай і пані Мельник, та він просить за посередництвем Рекорда Цодзенного всі українські організації, аби вони поперли ту акцію, аби помогли, о скілько се можливе, бо Поляки й Українці завсігди працювали в таких випадках рука об руку".

Я думаю, що ся заява Рекорда Цодзенного так виразно говорить за себе, що мені тут нічого додавати. Я лишень спитаюся тих „обивателі українських", що на „гвяздку" з Поляками кумаються: Куди ви, панове й пані зі своїм куманнєм з Поляками зайдете? Ви тягали вже раз свої польські симпатії в польські газети. Кликалисьте вже раз польських урядників на священне своїх прапорів. Тепер ідете до польської газети на „гвяздку". До чого то ще ви доведете?

М. Т.

В ОБОРОНІ ВЛАСНОЇ ЧЕСТИ.

В Шикаговській Січи з 15. грудня появився довжезний пашквіль, підписаний п. А. Махаруком, в якім обкидується болотом цілий ряд одиниць, які не годяться на політику пана Назарука, епископа й других наших гетьманців. І ся допись і майже всі другі статті сього числа Січи писані так, що кождому читачеви відразу видно, що Старшина Січової Організації в своїй передсмертній агонії забула на всякі межі полеміки, які признають усі культурні люди. З газети виглядає плювотиння на всіх людий, які тільки й тим провинилися, що мали відвагу заступатися з другими поглядами й після них щиро поступали.

Мене особисто обкидали болотом ті сумні герої пера, які уважають обкидування болотом обороною своїх поглядів. Мені закидують, що я в кождій організації працював лишень для особистого добра, хоча вони знають, що якби їх так списати, де і в якій організації я працював для особистого добра, вони не малиби досить на свій закид. Вони закидують мені, що поза доляром у мене нема нічого ідейного ні святого і колиб я поважно трактував сі закиди, та спитав би їх за докази на сю огидну клевету, вони замкнулиби рота, гейби в рот води набрали. Вони закидують мені, що мене викинули з якоїсь організації в Дітройті, але якби я їх спитав, де й коли й з якої організації мене викинули, вони звинулиби хвіст під себе. Вони кажуть, що я був за баришивника в Січи, і я самий дійсно бувби цікавий знати, коли і де я був за баришивника в Січи. Цікаво мені булоби знати, що схоче і що зможе старшина Четвертого Округа Січової Організації в Дітройт відповісти на сі питання.

Того рода лайками й визиванками і з пальця виссаними закидами намагається старшина Січи затерти дійсні причини розпаду, який вона сама накоїла своєю політикою. Замісць представити, якто їх власна політика розбивала сю Четверту Сотню, старшина послугується крикливою лайкою на невинний людий, щоби закрити, як вони звели на ніщо сю тяжку роботу, яку ми поклали коло організації. Лайкою й визиванками й безпідставними закидами пробується закрити те, що коли ми приступали до Січи в маю 1925. року, Січ тоді гарно розвивалася, бо вона тоді признавала повну свободу релігії своїм членам, не допускала ренегатів, що опинилися нині на римо-варшавськім смітнику, та шанувала демократичні погляди сього краю, де ми нині живемо.

З виводами Січи я не буду вести полеміки, бо того рода лайок ся не полеміка. Проти таких людий і таких лайок дається відповідь де инде. На їх крикливу лайку я лишень стверджу отсе: Коли вони гадають, що того рода лайками вони вратують свої уряди й почести в організації, вони грубо помиляються. Якраз противно: Своєю лайкою вони переконали всякого, що ратунку для них уже нема. Своєю лайкою вони хотіли допекти нам, а замісць сього вони нею собі самим відспівали Вічная Память.

С. Гривнак,
Січовик, Дітройт, Миш.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ШАМОКІН, ПА.

З панахиди для інвалідів.

В укр. кат. церкві відправлено дня 14 листопада панахиду за полеглих українських героїв. Панахиду відправив о. Олексів та виголосив при тій нагоді патріотичну промову, розповідаючи про ті жертви, які положила в обороні нашої свободи наша славна українська армія.

По панахиді заряджено збірку на інвалідів, яка принесла $34.06. Кромі того зложили: Володимир Глова $1, а по 50 цнт.: Василь Чарнега і Н. Дроздик.

Разом зібрано $36 і вислано до Обєднання в Филаделфії для висилки до краю для наших інвалідів.

Володимир Глова, секр.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

З панахиди на інвалідів.

Дня 7 листопада відправлено в тутешній укр. кат. церкві панахиду за полеглих героїв і зібрано при тій нагоді на інвалідів $7.46.

Гроші ті вислано до Обеднання.

КОГУС, Н. Й.

З Листопадового Свята на край.

На листопадовім святі зложили на Рідний Край слідуючі: Н. Заблоцький $2; по $1: Т. Грацонь, Л. Стокман, В. Шклярик, І. Барна, А. Афінович, П. Дзямба, Д. Зальопаний, І. Столяр, В. Сташко, Й. Дзямба, С. Шуховська, Г. Недільський, І. Дзямба; П. Ракочий 1.25; по 50 цнт.: Т. Сташко, М. Галашин, М. Мазурик, П. Федик, К. Заблоцька, П. Столяр, В. Любянецький, Й. Лозинський, М. Бабяк, Т. Филяк, К. Сеньчук, М. Михайляк, Н. Винничок, М. Говікович, К. Вареница, А. Дзямба, Т. Малецький; А. Мазурик 35 ц.; М. Петрик 30 ц.; по 25 цнт.: І. Ядлош, Ю. Скоренький, Т. Мазей, М. Винничок, Т. Сорока, Я. Михайляк, В. Кульчицький, С. Ковальчик, П. Вершигора, І. Коба; дрібними датками $10.10. Разом зібрано $38.00. З вечерка чистий дохід був $45.22. Разом виносила збірка $83.22.

Гроші вислано до Обеднання.

Данило Зальопаний.

ЯГНЯ ТА ВОВК.

Гнався раз вовк за ягнятком,
Та не пощастилось —
По дорозі у святиню
Воно схоронилось.
Тоді вовк до нього каже:
„Куди-ж ти загналось?
Прямо жрецям під ножаку
На жертву попалось".
А ягнятко із святині
Йому повідає:
„Краще Богу йти на жертву,
Ніж вовк зїсти має".

Т. Т. Пройдисвіт.

З українського життя в Америці.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

З нашого життя.

З прибуттям до нашої громади священика Новосада, почало народне життя красше процвитати. Дня 19. грудня відбулось представлення „Три брати". Перед представленнєм о. Новосад виголосив відчит про життя Українців в Канаді. При кінци відчиту згадав ще про наші визвольні змагання, про наших національних героїв, івалідів. Він підніс, що ми ніколи не здобудемо свободи, коли будемо забувати про тих, що боролись за нас на полю битви. Тому, хто почувається щирим сином українського народа, повинен зложити дар на інвалідів. Зложили: В. Гасій 2 доляри; по 1 дол.: о. В. Новосад, І. Мороско, М. Скуропад, Ю. Скуропад, Л. Заблоцький, Т. Маовіта, В. Савран; дрібними жертвами 18.25; разом 27 долярів і 25 ц., котрі то гроші вислано до Обєднання в Филаделфії з припорученнєм, щоби їх вислати інвалідам до Львова на купно Дому Інвалідів.

По відчиті почалось представлення. Та я певний, що читачі „Свободи" вже дістали оскоми від читання всяких театральних рецензій: що цей грав добре, тамтой ще ліпше, тамта чудесно, а ще инший як сам артист. В нас хто тільки появиться на сцені, вже в артисти скочив. Та я обмежусь тільки до самої рецензії штуки.

Річ діється в галицькім селі. Село і серце відпочине — як казав Шевченко. На сцені Мати стара-престара, бідькається над хорим сином. Нужда — чорна, страшна як саме життя. Присяжний за податок бере останну подущину з під хорого. Треба бачити цю журбу, цей крик роздертої души, тої бідної страдальниці мами, бо її другий син богач-війт, що власне прислав присяжного до свого брата. Бідна сивоволоса мати летить до сина війта, та плачучи прохає милосердя над сином, бідним. Син війт не хоче чути голосу мами, проганяє її з власної хати. Сей акт був страшний, як бідна мати скомлить, заводить. Сину мій, та я тебе породила, виплекала хиба на це, щоб ти мене вигнав та дражнив мною сусідських собак? Знай, що Божа Матір покарає тебе тяжко за мене бідну. Ці слова були так зворушаючі, що чути було зітхання і плач. Цю стареньку матусю відограла з чуттєм пані Квасній.

І сповнились слова материнські. Бо вже в другім акті ми бачимо, що власний син виганяє з хати свого батька: Вон з хати, вон, кажу, я тут господар, я пан. А коли цей, колись гордий газда-війт, тепер упокорений, плаче перед сином і просить, то синок відповідає: А ви забули, як ви власну матір вигнали з цеї самої хати? Колюзі по заслузі, вон кажу з хати, а то ще й собакою затровлю.

Війта відограв бездоганно п. Палажій. Одним словом сказати: Ця штука відограна добре, з малими хибами в гурті, але коли взяти під розвагу, що її вивчено на протязі одного тижня, то це хиба не важна.

За це належиться щира подяка священикови Новосадови. Слід зазначити, що саля представлення була так цілком заповнена, що не можна було протиснутися. Мимо того, що було до сотні дітей, не було чути гамору, крику та шуму. Тим разом взірцевий порядок панував на салі. А це зворот до кращого, коли в нас виробляється пошана до нашого театрального мистецтва.

Присутний.

ІСТОН, ПА.

Як ми торгувалися за Івана Франка.

Не думайте собі, Шановні Читачі „Свободи", що ми Івана Франка хотіли живого або мертвого продати або купити. Ні одно ні друге. Ми хотіли тільки віддати нашому славному ґенієви честь і пошану. Тому то наше товариство ім. Богдана Хмельницького, від. 137 У. Н. Союза, припоручило нам кільком попросити о. Куцького, щоби відправив панахиду по українськім каміняреви Іванови Франку. Коли ми повідомили про це о. Куцького, то він відповів: Я ще поміркую. Ми на це кажемо: Добре, отче. Як наміркуєтеся, то просимо нас повідомити. Тоді о. Куцький каже: А як думаете, чи то що поможе Франкови? На це один з нас відповідає: Я думаю, що поможе, а другий знова відзивається: Чи Франкови поможе чи ні, ми того не знаємо певно, але те певне, що при тій нагоді більше збереться грошей в церкві на край, а то вже певно колись поможе. Отець Куцький змішався і не знав що відповісти. Аж по хвили відзивається: Чи не лучше було би, як би я дав тут на гали мувінґ пікчер. Один з нас питає: А скільки отець за це беруть?, а о. Куцький відповів, що половину. От бачите, Шановні Читачі: панахиду то гріх правити а робити бизнес то щось иншого.

Так ми відсвяткували десяті роковини смерти нашого незабутого каміняра Івана Франка без панахиди і без мувінґ пікчеру. Гр. Підгайний дав відчит про життя Франка і про його боротьбу з ворогами. Він розяснив, як Франко научав та як защіплював в молоде покоління любов до свого українського народу. І коли тепер дійсно пробудився український нарід, то це саме його заслуга. За цю то заслугу шануємо ми Франка і величаємо тепер його память. По скінченню відчиту забрав слово д. Дешевський і підніс, що Іван Франко посвятив ціле своє життя, сили і труд для свого поневоленого українського народу та загрівав всіх до витревалости і єдности. За це нагороджено бесідника оплесками.

На памятник Франка зложили: Саґатий Ф. 3 дол.; по 1 дол.: Підгайний М., Терлецький С. Ст., Дешевський І., Дроботій В., Харко Т., Василик А., Кручовий Д., Колодруб М., Вересюк І., Загачевський З., Мишимук І., Мамрич Д., Ґудз В., Кульчицький Т.; Беднарський В. 50 цнт.

Зі свята Першого Листопада зібрано $8.00. Офірували на мітінґу тов. ім. Б. Хмельницького від. 137: Саґатий Ф. 5.00; Підгайний М. 1 дол., Колодруб 1 дол., Беднарський 1 дол, Разом зібрано з обох свят $34.90.

Гроші зістали вислані до краю через Обеднаннє в Филаделфії.

Микола Підгайний.

ДІЇВСЬКІ ХУЛІГАНИ.

Побут сучасного радянського села змальовує, що не можна краще, нижченаведена допись кореспондента харківських „Вістей", поміщена в тому ж часописі з дня 9 листопада ц. р. Ось безнадійна картина, що наводить сумні міркування на тему майбутнього українського села під радянською „практикою".

Село Діївка на Дніпропетровщині лежить в 10 кільометрах від округового центру, на березі Дніпра. Щодня повз Діївку проходить 4 пароплави з одного боку та 16—18 потягів з другого. До жовтня 1926 року в селі містився райвиконком, є кооператив, пивна і „булошна діївського збутово-виробничого т-ва".

По понеділках (вихідний день для сільських установ), та неділях з 12 до 24-х годин грає сільський „оркестр", на лавках та прилавках товариство наставлено пива, а „відпочиваючі" з склянками та пляшками в руках витанцьовують „ґопака", аж вікна бризчать. Вікон „збутово - виробниче" не шкодує, зараз же їх вставляє, але кепсько, що так і „відпочинки" кінчаються здебільшого погано.

Так, наприклад, 1. серпня ц. р. гурт молоді, напившись горілки та пива, вчинив хуліганський бенкет, в наслідок чого одного з них (Білецького) порізано ножем. Коли Білецького доставили в лікарню, хуліган Журавель, що прибув разом з пораненим, почав його бити. Лікар вступився за порізаного, тоді хуліган счинив в лікарні такий бешкет, що хворі, весь медичний та технічний персонал порозбігався, хто куди, а Журавель поперекидав в лікарні ліжка, столи, стільці, повибивав вікна та двері, порвав одежу на хворих, що лишилися в лікарні. Народний суд засудив Журавля на 9 місяців тюрми.

Другий випадок „відпочинку" скінчився ще гірше. 25 липня 18 пяних хуліганів зловили на вулиці батрачку (служницю) Прибігу, зволокли її з шляху, побили й зґвалтували по черзі. Справа слідством закінчена й незабаром розглядатиметься в окружнім суді.

28 серпня гурт пяних хуліганів порізав ножами М. Шрама.

18 вересня пяні хулігани влаштували бешкет, побили дві дівчини та стріляли з рушниць. Обидві справи слідством закінчені і незабаром їх слухатиме окр. суд.

Десятки діївських хуліганських справ лежать по судово-слідчих органах і колиб всіх тих хулігаців засудити, то пів села до Бупру (Будинок примусових робіт, тюрма) треба-б відправити.

Крім того, протягом 1926 року три зміни районної міліції в повному складі, разом з інспектором окружної міліції, що приїхав ревізувати діївську, віддані під суд за зловживання, пянство та зґвалтування жінок.

Отак кінчаються діївські „відпочинки".

Майже ніякі розпорядження Районного Виконавчого Комітету та инших установ в Діївці не виконуються. В сільраді (гром. рада) лежить 401 постанов про стягання штрафів з гр. Діївки, але з 401 виконано лише 1, а останні 400 лежать собі в папці. На деяких з них голова сільради написав: „до відома та керування", нижче секретарева резолюція: „до діла". І так біля „діла" лежать папери з резолюціями і без них, а з нарахованих 14.000 карб. податку 1926—27 р. стягнено лише 1000 руб.

На сходи селяне не збираються, а коли й зберуться, то половина сходу пяна. 24 жовтня, наприклад, після кількаразових нагадувань на сход зійшлося з трьох тисяч виборців тільки 111, а з них 60 були пяні.

БІЧЕР-СТОВ.

Дня 1-го липня минуло трийцять літ від смерти Гаріет Бічер-Стов (Harriett Beecher Stowe), що була в роках 1850—1870 найбільш популярною жінкою-письменницею обох земних півкуль. Коли вибухла сецесійна війна, сказав до неї президент Лінколн, стискаючи її руку:

„Отже ця мала жінка, що спричинила таку велику війну".

(Сецесійна війна вибухла в 1860 році між Північними і Полудневими Державами Америки і тревала пять літ. Північна Америка під проводом великого противника невільництва президента Лінколна побідила полудневі стейти, які мусіли знести у себе невільництво негрів).

Тому, що ця мала жінка написала книжку „Хатка дяді Хоми" — книжку, переложену на всі мови, читану міліонами людей, вона прислужилася боротьбі проти невільництва більше, ніж всі місіонарські подорожі з Північної Америки і всі конференції всіх прихильників справи негрів.

Що значить слава! Добре відомо, що Гаріет Бічер-Стов написала „Хатку дяді Хоми" тільки випадково. Раз, коли вона, стара і змучена життям, проходжувалася в своїм садку між своїми улюбленими квітами, її сусід, старий моряк, промовив до неї:

— „Коли я був молодий, я з великою користю прочитав „Хатку дяді Хоми". Ця книжка безконечно мене зворушила і я щасливий, що можу вам це сказати"...

— „Я не написала цеї книжки", — відповіла Бічер-Стов.

— „Ви ні? А хтож"?..

— „Бог, — що мені її подиктував".

Старий і побожний моряк схилив голову. Міс Бічер-Стов ледви чи переборщила: натхнення, що збудило першу думку про книжку, мало справді зовнішню причину, коли вірити споминам синів та внуків славної письменниці, які написали історію її життя. При кінці 1850 року, коли агітація проти невільництва досягала в Північній Америці своїх вершин запалу, вона одержала письмо від своєї братової, що була замішана в рух проти невільництва негрів. „Ох, колиб я мала таке перо, як ти", — стояло в тім листі, — „я написалаб таку книжку, що вся Америка почалаб стидитися невільництвом..." Бічер-Стов читала це письмо на голос усій родині: коли вона дійшла до того речення, зірвалася з місця і, поступивши кілька кроків, зімняла папір нервовою рукою і скрикнула: „Бог мене натхнув. Коли я добре передбачаю, я напишу цей твір".

Тиждень чи два минули. Міжтим в неділю підчас проповіди мала вона видиво останнього розділу своєї книжки, смерть бідного Хоми. Зі сльозами в очах пішла спішно до дому, подалася до своєї кімнати, замкнулася в ній і писала горячково всім відомі сторінки. Того самого вечора прочитала написане свому чоловікови та дітям і зворушила їх до сліз. В місяці квітні 1861 року зявився цей розділ у великій противневільницькій вашинґтонській часописі „Ера". Успіх був посередний; але Міс Бічер-Стов не знеохочувалася і поволі розробляла своє оповідання, доки не докінчила цілого роману. Друкований останній розділ, як фейлетон, не приніс їй більше, як 300 долярів, а книжка, з трудом кинена на книжний ринок, принесла їй великий маєток: в першім дні появи продано 3,000 примірників; за три місяці розійшлося шість тисяч. Треба сказати, що була це велика несподіванка для професора Стова, її чоловіка, який зволив висловити побажання, коли вона закінчила згадану книжку: „Я надіюся, що твій твір принесе тобі стільки доходу, що ти зможеш купити собі нову шовкову сукню".

— „Отце, — сказав колись Лінколн, — „отце ця мала жінка спричинила таку велику війну".

Треба признати, що коли війна справді повстала, Бічер-Стов присвятилася їй душею і тілом, віддаючи до послуг справі, за яку билися північні стейти, свою родину. Двох її синів брало в ній участь: один як офіцір, другий, як полевий священик. Це не перешкаджало їй писати в дні найтяжчої боротьби: „Колиби боротьба мала тревати аж до часу, що не булоб ні одної хати в краю, де не опублікувалиб мертвого, колиби всі богатства, накопичені неоплаченим трудом чорних невільників, малиби бути змарновані, колиб кожна кропля крови, пролитої шаблею, малаби бути відкуплена ціною крови, пролитою шаблею, ми повинні лише схилити голови і сказати: „Шляхи Твої справедливі і певні, Царю всіх святих".

Бо нема більш жорстоких душ, як чутливі, — коли вони захоплюються доброю справою.

Написав **Леон Трейш**, з французького переклала **М. Б. Д.**

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 4, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітінґ відбудеться в суботу, дня 1. січня 1927, то є на Новий Рік Американський, в Укр. Нар. Домі, 72 Моріс ул., о годині 3-ій пополудни точно. Проситься всіх членів і членкинь прибути на сі річні збори, бо котрий член не прибути заплатить кари 1 дол., а урядник 2 дол. — Йосиф Крайник, предс.; Василь Глива, кас.; Семен Кусень, секр.

ДЕ ГАРКАВЕНКО БУДЕ БОРОТИСЬ.

ГАРКАВЕНКО БОРЕТЬСЯ В ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Перша борба Гаркавенка в Джерзи Ситі, Н. Дж., відбудеться у вівторок, 4-го січня 1927 р. у Вікторі Гол, ріг Гендерсон і Йорк ул., також будуть виступати другі відомі борці. Борба Гаркавенка в Джерзи Сити викликує велике зацікавленне.